

Josip Osti: *Rosa Mystica (med belimi in črnimi lilijami)*. Maribor: Litera, 2005.

Latinska besedna zveza, ki jo je Josip Osti, v Sarajevu rojeni mojster dveh jezikov, postavil v naslov svoje četrte slovensko napisane zbirke pesmi, priključuje v spomin Župančičevo mistično rožo. Ta podoba je v krščanskih litanijah simbol Device Marije, v Župančičevi pesmi *Moja Madonna* iz zbirke *Čaša opojnosti* pa je simbol za dušo dekleta, v kateri se kot rosa v kelihu zbira Božji blagoslov. Podoben pomen ima tudi Župančičeva roža mogota (roža, ki vse premore; vsemogočna roža; njeno latinsko ime je *Potentilla nitida*; v pripovedkah ozdravi ranjenega Zlatoroga ali odpre votlino z zakladom). Župančič je dekle izenačil z rožo mogoto in ji s tem pripisal simbolni pomen. To pomeni, da je dekle tako kot roža mogota simbol "tajne moči", za katero lahko rečemo, da je sicer tesno povezana z ljubeznijo, a prerašča v mistično silo, v skrivnostno povezanost vsega z vsem.

Simbolni pomen Ostijeve mistične rože je tako kot pri Župančiču ideja o povezanosti vseh stvari, kajti v njenem cvetu so združene ne le "oblike vseh znanih in neznanih cvetov [...], temveč tudi vetrov, morja, zvezd". Ostijeve mistične rože ima na prvi pogled enako vlogo kot zrno peska, v katerem je mogoče videti ves svet, kot je zapisal William Blake. Toda medtem ko želi Blakov opazovalec zadržati trenutek in začutiti neskončnost, sklepna verza Ostijeve pesmi nakazujeta drugačno temo, saj lirski subjekt v cvetu hkrati vidi rojstvo in vonja smrt. Tema minljivosti, ki je s tem nakazana, je izrecneje izražena v drugih pesmih. Sporočilo naslova pesmi (*Vse v meni in zunaj mene je magično in mistično*) je močnejše od vonja smrti v zadnjem verzu in določa temeljno razpoloženje pesmi (pa tudi zbirke), ki je svetlo, optimistično, nikakor ne žalobno. Pesem, iz katere je Osti vzel naslov svoje nove knjige, je pred tem že objavil v *Veronikinem prtu* in obe dejanji kažeta, da avtor tej pesmi pripisuje poseben pomen. Ideja o povezanosti vsega z

vsem, npr. rojstva s smrtjo, ljubezni s smrtjo, ljubezni s sovraštvom, smrti z življenjem, sreče in nesreče, zlata in krvi, svetlobe in mraka je rdeča nit zbirke *Rosa Mystica*. Tudi podnaslov *med belimi in črnimi lilijami* lahko razumemo, izhajajoč iz te ideje: nič ni samo belo, vedno je navzoča vsaj kal črnega, zato so lilije, rože nedolžnosti, privzele tudi barvo smrti.

O smrti najbolj neposredno govorita zadnja dva od osmih razdelkov pesmi v obravnavani knjigi. Lirski subjekt srečuje bitja in stvari, ki se starajo, se bolj ali manj uspešno upirajo smrti ali umrejo. Tako kot pred tem v *Veronikinem prtu* je tudi v knjigi *Rosa Mystica* večina podob povezanih s pesnikovim vrtom v Tomaju, kjer si je skupaj s svojo ljubeznijo ustvaril nov dom. Stara figa, ki se je nenadoma zrušila, strohnela hruška ter mlada in zdrava magnolija, ki je umrla v hipu – vse to so prisposode, v katerih lahko skupaj z lirskim subjektom prepoznamo opozorilo in opomin na lastno usodo. Ostijev *memento mori* je tesno povezan s prepričanjem, da je smrt del življenja in da je vsak začetek hkrati konec: "Ležim, mrtev, kajti umrl sem, kot vsi, / preden sem bil rojen." V Ostijevih verzih ni mogoče prepoznati ne vere v vstajenje ne želje po reinkarnaciji, toda dovolj pomenljivo je, da si lirski subjekt, ko razmišlja o svoji smrti, predstavlja samo telesni konec, medtem ko naj bi zavest še naprej obstajala. V pesmi *Moja mala svetilka* iz istoimenskega razdelka (drugega v knjigi) avtor priznava, da na prva in zadnja vprašanja od zgodnje mladosti do starosti ni našel odgovorov. To pomeni, da njegova poezija ne izhaja iz prevzete filozofije, niti ne ponuja lastnega sistema idej, ampak govori predvsem o odprtosti za spraševanje. Tudi sicer se zdi, da Osti bolj kot ostroumnost kakega misleca ceni "nerazumljivo, a lepo" pesem, v katero se, kot pravi, združujejo glasovi vseh živih in mrtvih pesnikov.

Zbirka *Rosa mystica* se začne z razdelkom pesmi, ki bi jih lahko imenovali poetološke, saj pesnik v njih razlaga svoje poglede na pisanje poezije. Osnovno načelo je zelo jasno izrazil v prvi pesmi zbirke *Veronikin vrt*, v kateri pravi, da pesni "le o lastnih izkušnjah in doživetjih". Doživetje je bilo osrednji pojem predromantične poezije, kot izhodišče za pesnjenje so ga prevzeli tudi številni romantiki, ki so pisali osebnoizpovedne pesmi. Zanimivo je, kako Osti v svoji novi zbirki pisanje pesmi primerja z brušenjem diamantov, in sicer v pesmi *Pesnikova beseda ni diamant*. Za simboliste je bilo pisanje pesmi podobno ustvarjanju diamantov, ker pesmi prihajajo iz globin (nezavednega) in jih je treba obdelati, kot je treba obrusiti diamante, da postanejo dragoceni. Tudi Osti pravi, da pesnikova beseda nastaja iz "magne človekove notranjosti", vendar je njegov poudarek drugje: gre mu za čustva, v katerih odmeva "bolečina vseh ljudi in vsega sveta". Tako kot načelo, da je treba pesniti iz doživetja, tudi poudarjanje čustva njegovo poetiko približuje (pred)romantični. Osnovna kriterija za presojo tovrstne poezije sta pesnikova iskrenost, s katero Osti očara, in možnost identifikacije, ki je pri Ostiju tako močna, da je njegova poezija zagotovo privlačna za zelo širok krog bralcev. V obravnavani zbirki je ena najbolj pretresljivih, nenavadno iskrenih in presenetljivo optimističnih pesmi,

ki bi ji lahko pripisali tudi terapevtsko moč, pesem z naslovom *Vsak dan mislim na samomor*. Lirski subjekt (v katerem tako rekoč z njegovim dovoljenjem prepoznamo avtorja) v njej ne preseneti samo z naslovno trditvijo, ampak tudi z izjavo, da ga je premišljevanje o tem, kako bi se ubil, pogosto zabavalo, seveda pa tudi "prepričalo o močni želji po življenju".

Življenje je tisto, ki v zbirki *Rosa Mystica* zmeraj zmaga. Čudovita prisposoba za moč življenja je listnjak, skrit v tomajskem vrtu. "Vsi šumi, zvoki in / glasovi tega, pred pogledi skritega, sveta / v globoki senci, ki diši po vlagi in / trohnobi, se združujejo v himno življenju, / ki se nenehno rojeva iz tistega / kar nenehno umira." Tako kot v mnogih drugih pesmih je tudi tu doživetje, ki omogoča spoznanje o bistvenih rečeh, povezano z intenzivnim opazovanjem, poslušanjem, vohanjem narave, natančneje tomajškega vrta. S slednjim je povezano tudi doživetje ljubezni, saj je ta kraj ne glede na grožnjo smrti še zmeraj raj za zaljubljenca. Zlata svetloba, ki ju pogosto obliva, spominja na Kosovelove neštete opise s soncem obsijane pokrajine, v pesmi *Nocoj me greje mrzli ogenj* pa zasledimo aluzijo na Zajčevo podobo ledu iz pesmi *Dva*. Taljenje ledu je pri Ostiju neprimerno bolj uspešno in ljubezen je, kot nam razkriva njegova pesem, "edina vredna žrtvovanja". Zdi se, da pesnik pozna dva odgovora na vprašanje o smislu življenja: prvi je življenje samo, drugi ljubezen. Življenje je kljub vsem bolečinam vredno živeti, še več, prav zaradi bolečin znamo prepoznati lepoto življenja; podobno je ljubezen zaradi napora, ki ga zahteva (kajti treba je "darovati celega sebe"!), neprecenljivo darilo. Mistična roža iz naslova Ostijeve knjige je življenje, v katerem se prepletajo vsa nasprotja. Ljubljene žene ne enači z mistično rožo, kot je to storil Župančič, torej je ne spreminja v simbolno posrednico absoluta. Njegova ljubezen ostaja bolj človeška, kar pomeni, da svojo drago ceni zaradi nje same – zanj je "sončnica tudi v temi".

V poetološkem delu zbirke Osti med drugim omeni zahtevo, da mora pesem imeti "ritem življenja". Iz primerov, ki jih navaja, je mogoče razumeti, da se njegova zahteva nanaša predvsem na izbiro pesniške snovi. Pesem naj govori o posameznikovem doživetju, od tam mora izvirati tudi ritem. Če smo doslej ugotavljali, da so pesmi v *Rosi Mystici* prepričljivo iskrene, naj končamo z drobno pohvalo ritma. Osupljivo je, kako učinkovito ritem hvalnice življenju ustvarja pesnik, ki je zamenjal jezik svoje poezije, in sicer s figurami ponavljanja, naštevanja, s prepletanjem kratkih in dolgih stavkov.